

YTTRANDE

Dnr Ju2017/05090/L6

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 10 november 2017

Så stärker vi den personliga integriteten (SOU 2017:52) slutbetänkande av Integritetskommittén

Sammanfattning

SPF Seniorerna stöder de flesta av kommitténs förslag, bland andra att

- en myndighet får det samlade ansvaret för den offentliga förvaltningens digitalisering och ska främja skyddet av den personliga integriteten,
- tystnadsplikt bör utredas för leverantörer av molntjänster och andra personuppgiftsbiträden samt för försäkringsföretag och deras anställda avseende personuppgifter, samt att
- uppförandekoder bör utarbetas för verksamhet inom hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Allmänt

Den ökade digitaliseringen i samhället har gett oss helt nya och bättre möjligheter på en rad olika områden och därmed inneburit stora framsteg. SPF Seniorerna konstaterar emellertid att utvecklingen samtidigt medfört risker för försämringar av skyddet för den enskildes personliga integritet.

Historien rymmer tydliga exempel på hur registreringar av olika slag kommit att utgöra hot mot såväl enskilda som för hela grupper av individer. Det är därför nödvändigt att åtgärder vidtas så att befolkningens personliga integritet i så hög utsträckning som möjligt kan garanteras. SPF Seniorerna menar att alla gynnas av det – inte minst seniorer som jämfört med befolkningen i övrigt generellt sett har mindre vana och förståelse för den digitala verkligheten. Vi delar alltså kommitténs sammantagna bedömning att den personliga integriteten är ett viktigt värde för hela samhället.

SPF Seniorerna

Hantverkargatan 25, Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

7.2 Åtgärder för både hälso- och sjukvården och socialtjänsten – uppförandekoder som tillämpningsstöd

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att en myndighet bör ges i uppdrag att initiera och stödja utarbetande av uppförandekoder för verksamhet inom hälso- och sjukvård och socialtjänst.

7.3.1 Hälso- och sjukvården

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att de förslag till integritetshöjande regler vid hantering av personuppgifter i hälso- och sjukvården som föreslagits av tidigare utredningar bör införas skyndsamt.

7.3.2 Socialtjänsten

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att möjligheten till ny lagstiftning som reglerar hantering av personuppgifter inom socialtjänsten, som kompletterar och specificerar kraven i dataskyddsförordningen, bör utredas.

8.2.1 En myndighet med samlat ansvar för den offentliga förvaltningens digitalisering

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att den myndighet som får det samlade ansvaret för den offentliga förvaltningens digitalisering även ska främja skyddet av den personliga integriteten.

I dag saknas en utpekad myndighet som övergripande och samlat ansvarar för hela den offentliga förvaltningens digitalisering. Avsaknad av helhetsansvar får flera olyckliga konsekvenser. Därför välkomnar SPF Seniorerna förslaget.

8.2.2 Molntjänster

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att den myndighet som får det samlade ansvaret för den offentliga förvaltningens digitalisering bör inrätta ett kompetenscenter för frågor som rör anskaffning och användning av externa it-tjänster

SPF Seniorerna stöder också kommitténs förslag att ett regelverk för tystnadsplikt för leverantörer av molntjänster och andra personuppgiftsbiträden bör utredas.

8.2.3 Utredning om ”medborgarprofilering”

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att statliga och kommunala myndigheters arbete med ”medborgarprofilering” och bestämmelser för det bör utredas.

8.2.4 Regeringens digitala strategier

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att regeringen bör komplettera sina digitala strategier med att Sverige ska bli världsledande på att skydda den personliga integriteten utan att minska takten i digitaliseringen.

SPF Seniorerna delar farhågan att det allmänna i system, arbetsformer och författningar riskerar bygga in egenskaper som kan bli mycket svåra och dyra att ändra på, om följderna för den personliga integriteten visar sig bli allvarliga. Tilläggas kan att dåliga upphandlingar av avtal med lång löptid som binder offentliga huvudmän gör det svårt att undvika situationen och att den delvis redan är verklighet.

Det är uppenbart att åtgärder behövs för att den digitala utvecklingen inte ska medföra än större negativa konsekvenser för samhället och dess invånare. Det goda som utvecklingen av informationsteknologin fört med sig får inte bli dess egen fiende. Åtgärder måste genomföras innan den gradvisa tillvänjningen och acceptansen till de negativa konsekvenserna gör invånare och beslutsfattare inte ser de faror som hotar.

9.2.1 Uppförandekoder

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Konsumentverket bör få i uppdrag att initiera och stödja utarbetandet av uppförandekoder för de branscher där personuppgifter hanteras för huvudsakligen kommersiella ändamål.

Kommitténs uppger att det är krångligt och tidsödande för den enskilde att vidta skyddsåtgärder för sig själv. SPF Seniorerna vill gå ett steg längre och hävda att det för många är okänt vilka åtgärder som skulle kunna vidtas och hur man i så fall går till väga och att de är orealistiskt eller till och med omöjligt för många.

9.2.2 Tillsyn

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Konsumentverket bör få i uppdrag att, i samråd med Datainspektionen, utöva tillsyn över företeelser, produkter och avtal där integritetsskydd och informationssäkerhet gör sig gällande.

Enskilda har bristande möjligheter att påverka vidareanvändningen av uppgifter och betydelsen av samtycke till personuppgiftsbehandling har urholkats.

Det är enligt SPF Seniorerna orimligt att i fall då samtycke för användning av uppgifter efterfrågas, den enskilda i praktiken helt saknar valmöjlighet. Det rör fall då den enskilda har valet att acceptera de, av den överlägset starka parten, ensidigt bestämda villkor, eller att helt avstå ifrån att använda den aktuella, för den enskilda svagare parten, kanske nödvändiga tjänsten. Detta blir än mer stötande då det i många fall är på det sättet att villkoren är så långa och komplicerade, och i värsta fall inte ens på svenska språket, att villkoren är omöjliga att förstå för de flesta och även för den som orkar ta sig igenom

hela texten. Vi menar att detta förhållande borde kunna angripas av berörd tillsynsmyndighet med stöd av bestämmelser om oskäligen avtalsvillkor i avtalslagen.

10.4 Åtgärd – reglerad tystnadsplikt

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att regeringen bör vidta de utredningsåtgärder som är nödvändiga för att genomföra en lagreglerad tystnadsplikt för försäkringsföretagen och deras anställda avseende personuppgifter.

11.1.1 Bank- och kreditmarknad

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att regeringen bör låta utreda hur en säker ordning för utförande av fysiska legitimationer ska se ut och hur statens ansvar för den ska vara utformad.

11.1.2 Kreditupplysningsföretagens verksamhet

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att regeringen bör låta utreda möjligheten till en författningsreglerad rättighet för fysiska personer att vända sig till den som ger ut en kreditupplysningspublikation för att få uppgifter om sig själv strukna innan uppgifterna publiceras.

12.2.3 Tillsyn

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att regeringen bör vidta de utredningsåtgärder som är nödvändiga för att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska utöva tillsyn över statliga myndigheters informationssäkerhetsarbete.

12.2.4 Uppföljning av statliga myndigheter

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör uppdras att följa upp vilka åtgärder myndigheter under regeringen vidtar för att följa kraven i MSB:s föreskrifter om statliga myndigheters informationssäkerhet.

12.2.6 En nationell styrmodell

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör uppdras att i samverkan med andra myndigheter utveckla, förvalta och vidareutveckla en styrmodell för statens informationssäkerhet.

13.2 Åtgärder för att stärka skadeståndsrätten som rättsmedel

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att regeringen bör låta utreda frågan om Datainspektionen ska ges i uppdrag att som part föra talan i domstol för en enskild som medger det, i utvalda ersättningsärenden.

SPF Seniorerna noterar kommitténs konstaterande att sanktionssystemet – straffrättsligt och skadeståndsrättsligt – inte kan sägas fungera fullt ut, eftersom det inte har fått den effekt som avsåg med bestämmelserna. Vi menar att sanktionssystemen, som är till för att reagera på kränkningar av den personliga integriteten, mot denna bakgrund måste slipas så att de blir i verklig mening avskräckande och att de som inte respekterar de bestämmelser som gäller får bära sitt ansvar fullt ut.

13.3 Åtgärder för att förbättra det straffrättsliga sanktionssystemet

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Datainspektionen bör årligen redovisa till regeringen i vilken mån rättsmedlen är effektiva för att skydda registrerades rättigheter.

SPF Seniorerna stöder också kommitténs förslag att regeringen bör följa upp att polis och åklagare följer de rekommendationer avseende kompetens och metod för utredning av it-relaterad brottslighet som Riksrevisionen har rekommenderat och redovisa resultatet av uppföljningen till riksdagen.

SPF Seniorerna tillstyrker att Datainspektionen åläggs att årligen lämna en redovisning om utvecklingen inom IT-området till regeringen. Den årliga rapporten blir ett bra underlag för fortsatt arbete för att minska riskerna med digitaliseringen.

Det är enligt SPF Seniorerna av yttersta vikt att såväl lagstiftaren som regeringen får en övergripande bild och är insatta i tillståndet inom det aktuella området, för att kunna agera med rätt åtgärder i tid. För detta borde Datainspektionens årliga rapport kunna utgöra en viktig utgångspunkt. Den föreslagna ordningen skulle också medföra att området får en större vikt. Vi tillstyrker därför att det införs en ordning enligt vilken regeringen till riksdagen ska redovisa resultatet av sin uppföljning.

13.4 Åtgärder för att förbättra den enskildes kunskaper

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att en myndighet bör få i uppdrag att utreda en nationell folkbildningsinsats.

Kunskap om den personliga integriteten brister hos både enskilda och personuppgiftsansvariga.

För att skyddet för den personliga integriteten ska vara starkt måste dessa brister avhjälpas. Kunskapen om hur personuppgifter hanteras bör komma invånarna till del på ett helt annat sätt än fallet är idag, och ett kunskapslyft bör genomföras.

14.2.2 Analysera Datainspektionens arbetssätt och behov av anslag

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Statskontoret bör få i uppdrag att utföra en myndighetsanalys av Datainspektionen.

15.2.1 Stöd till forskning

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Vetenskapsrådet bör få i uppdrag att fördela anslag till tvärvetenskaplig forskning om på vilket sätt människan påverkas av förändringar i den privata sfären och av den accelererande digitala hanteringen av personuppgifter.

15.2.2 Integritetsskyddande teknik och arbetssätt

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att Vinnova bör få i uppdrag att främja projekt som involverar integritetsskyddande teknik och arbetssätt, upplysa om dataskyddsförordningen samt att i verkets arbete med att finansiera och på andra sätt främja forskning och utveckling ställa krav utifrån dataskyddsförordningens regler.

16.4.1 Ändring i kommittéförordningen

SPF Seniorerna stöder kommitténs förslag att det i kommittéförordningen bör införas en bestämmelse som föreskriver att om förslagen i ett betänkande har betydelse för den personliga integriteten i de fall som avses i 2 kap. 6§ andra stycket regeringsformen, ska konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet.

I detta ärende har SPF Seniorernas arbetsutskott beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande.

Eva Eriksson
Förbundsordförande